

Premiul Nobel – împliniri și aspirații românești sau Cultura Recunoștinței

*Prof.univ.dr.ing. Gheorghe Manolea,
Universitatea din Craiova*

Abstract: *It is our pleasure to boast of the results of the family we belong to. Extrapolating the notion of family to the one of nation, one can make the same statement: we like to boast of a Romanian's results no matter whether he is a sportsman, an artist, an inventor, a scientist. Although only few Romanians received the Nobel Prize, they were trained within Romanian schools and this is an aspect that needs to be known and recognized.*

1.Nașterea Premiilor Nobel.

Celibatar, mizantrop, dar generos, inventatorul dinamitei, Alfred Nobel, a murit fără să aibă moștenitori direcți, lăsând în urma sa un testament de 300 de cuvinte prin care dona o mare parte din averea sa pentru acordarea unor premii celor care promovează idei și "doctrine" noi.

Testamentul savantului suedez, redactat la Paris, cu un an înainte de moartea lui, dispunea ca premiile să fie repartizate astfel: "o parte celui care a făcut descoperirea sau invenția cea mai importantă în domeniul fizicii, alta celui care a făcut descoperirea sau a înregistrat progresul cel mai remarcabil în chimie, alta celui care a făcut descoperirea cea mai importantă în domeniul fiziologiei sau medicinei, alta celui care a produs în domeniul literar lucrarea cea mai remarcabilă de o tendință idealistă și o altă parte celui care a acționat cel mai bine sau mai vizibil pentru fraternitatea popoarelor, abolirea sau reducerea numărului armelor permanente, ca și pentru organizarea și difuzarea congreselor de pace".

Totuși, din punct de vedere legal, testamentul nu desemna un legatar pentru averea în sine, iar după lectura sa în ianuarie 1897 el a fost vehement contestat de unii membri ai familiei Nobel. De altfel, Alfred Nobel nu consultase diversele instituții în chestiune pentru a se asigura că sunt de acord să-și asume responsabilitatea atribuirii premiilor. S-au mai scurs trei ani până când problema a fost în fine rezolvată, atunci când s-a decis să se instituie ca legatar Fundația Nobel, care administrează capitalul premiilor Nobel, în timp ce diversele organisme menționate în testament au acceptat să se ocupe de atribuirea premiilor.

Premiile Nobel sunt acordate din anul 1901 pentru literatură, pace, fizică, chimie și medicină. În anul 1901, la 10 decembrie, au fost decernate primele premii Nobel, la cinci ani după dispariția lui Alfred Nobel: Premiul pentru literatură – francezului Sully Prudhomme , Premiul pentru pace - elvețianului Henry Dunant și francezului Frédéric Passy, Premiul pentru fizică - germanului Wilhelm Röntgen, Premiul pentru chimie olandezului Jacobus H. Van't Hoff și Premiul pentru medicină germanului Emil von Behring.

În fiecare an, cei 18 membri ai Academiei Suedeze, aleși pe viață, îi desemnează pe câștigătorii premiilor. Primele premii Nobel constau din: o medalie, o diplomă și o sumă de bani, care la început a fost în valoare de 40.000 dolari SUA, iar apoi a crescut la 1.000.000 dolari SUA.

În anul 2001, la o sută de ani de la înmânarea primelor Premii Nobel, s-a inaugurat la Stockholm un muzeu dedicat memoriei lui Alfred Nobel, dar și deținătorilor acestui Premiu: copii ale medaliilor obținute, documente de la ceremonia de înmânare a acestor premii dar și din etapa de selecție a laureaților.

2. George Emil Palade

George Emil Palade s-a născut în data de 19 noiembrie 1919 la Iași, ca al doilea copil al unei familii de intelectuali, cu rădăcini înspre țăranul cu știință de carte, Lupu Palade , din satul Cudalbi, județul Galați. Tatăl său, Emil Palade, a fost profesor de filozofie și pedagogie la Școala normală "Spiru C. Haret" din Buzău și director al ei, iar mama sa, Constanța, născută Cantemir, a fost institutoare. Primii doi ani de școală primară i-a făcut la Iași, apoi Liceul la Buzău.

În liceu era pasionat de istorie, dar considera că în viață trebuie să-ți propui un scop pe care să nu-l pierzi din vedere. Deși tatăl său dorea ca George să urmeze filozofia, el se înscrie ca student, în 1930, la Facultatea de Medicină a Universității din București. Aici s-a remarcat prin pregătirea sa de excepție, prin inteligență, disciplină, memorie, stăpânire de sine dar și pentru umorul său.

Iată ce spunea, Ion Juvara, unul dintre colegii săi: *"S-a dus vestea în an că e unul de la Buzău cu 10 pe linie, inclusiv la bacalaureat, ceea ce era mai rar, că examenul se dădea cu profesori străini. Președintele era universitar. Mi-am zis: cine o fi, dom'le, tipul ăsta? Băiat de ministru ori geniu? Ia să-l cunosc și eu. L-am căutat și, iaca, am devenit prieteni atât de buni încât în facultate ne porecliseră Castor și Polux".*

2.1. Motivația pentru activitatea de cercetare.

După absolvire, în 1936, a lucrat doi ani la spitalul „Colentina”. **În acea perioadă era internat poetul Tudor Arghezi care fusese operat de**

polipi la vezica urinară dar suferise o infecție postoperatorie la coloana vertebrală. Deși fusese consultat de medicii vestiți ai vremii, nu s-a descoperit cauza durerilor insuportabile. Se presupunea că are cancer osos și i se administra sistematic morfină. Meritul lui Palade, în calitate de terapeut, a fost că a reușit să-l dezintoxice pe Tudor Arghezi care era în pragul de a deveni dependent de morfină. Plecând de la această întâmplare, Arghezi a scris piesa de teatru „Seringa”.

Experiența trăită aici, dar și experiențele trăite în perioada 1942-1945, în calitate de component al Corpului Medical al Armatei Române, l-au determinat să se dedice cercetării, așa cum rezultă și mărturisirile sale: *"Hotărârea de a mă dedica cercetării fundamentale a fost dictată de două motive. Mai întâi mă tulbura ideea că există o diferență, aproape o prăpastie, între ce știam eu ca medic și speranțele pe care bolnavii și le puneau în mine. Perspectiva de a deveni medic într-un cabinet sau într-un spital mă nemulțumea. Suficiența, schematismul și plafonarea căreia îi cădeau victime cei mai mulți dintre colegi m-ar fi împins, fără îndoială, spre blazare, spre ratarea adevăratei mele chemări, care era incursiunea în necunoscut. Mă interesa să pătrund în profunzimea fenomenelor biologice. Să lucrez acolo unde bântuie îndoielile, unde se naște știința. De aceea mi-am ales ceea ce americanii numesc «Basic Science», «Pilonii pe care se sprijină medicina»".* Așa a început să studieze anatomia. Contactele cu profesorul de anatomie Francis Rainer și cu profesorul de biochimie, André Boivin, l-au dirijat către cercetarea biomedicală. A început să lucreze la catedra de anatomie la o temă mai puțin obișnuită pentru un student la medicină: rinichiul delfinului. Dar acest studiu i-a permis să intre în tainele structurilor și să înțeleagă modul în care structura se poate adapta funcției. În 1940 obține titlul de Doctor în Medicină cu teza *„Tubul urinar al delfinului. Studiu de morfologie și fiziologie comparativă”*.

2.2.În laboratoarele americane.

În 1945 a plecat în SUA cu o bursă postdoctorală. Vreme de câteva luni, în 1946, a lucrat în laboratorul de biologie al lui Robert Chambers, de la Universitatea New York. Aici, la o conferință despre studiile de microscopie electronică, l-a întâlnit pe belgianul Albert Claude. După conferință au avut o discuție, iar Albert Claude îl invită să lucreze împreună cu el în Departamentul de Patologie celulară al Institutului Rockefeller.

În cercetările sale, George Palade a colaborat cu biochimistul Philip Siekevitz cu care a combinat metodele de fracționare a celulei cu microscopia electronică, producând componenți celulari care erau omogeni morfologic. În 1953, a reușit să pună în evidență particulele numite ulterior ribozomi sau „granulele Palade” și să explice mecanismul celular al producției de proteine.

Analiza biochimică a fracțiunilor mitocondriale izolate a stabilit definitiv rolul acestor organele subcelulare ca un component major producător de energie. El a pus în evidență particule intracitoplasmice bogate în RNA, la nivelul cărora se realizează biosinteza proteinelor. În 1954, împreună Keith Porter, a descris reticulul endoplasmatic, explicând funcțiile acestuia și au editat "The Journal of Cell Biology" (Revista de Biologie Celulară), una dintre cele mai importante publicații științifice din domeniul biologiei celulare.

2.3. Profesor universitar în America

Toate aceste rezultate au făcut ca în 1956 să fie numit profesor de biologie celulară la Universitatea Rockefeller, iar în 1961, a fost numit șef al departamentului de biologie celulară al Institutului de cercetare Rockefeller. În același an a devenit Membru al Academiei Naționale de Științe a SUA. A continuat să studieze procesul de secreție intracelulară folosind paralel sau succesiv două metode de cercetare: metoda fracționării celulare și metoda radioautoradiografie. Pe baza acestor cercetări s-au formulat concluziile privind sinteza și procesarea intracelulară a proteinelor pentru exportul în afara celulei. În 1973 s-a mutat la Yale University, iar din 1990 a activat la Universitatea din San Diego, California.

2.4. Laureat al Premiului Nobel

La 10 noiembrie 1974 primește Premiului Nobel pentru Fiziologie și Medicină pe care l-a împărțit cu Albert Claude, reîntors la Universitatea Liberă din Bruxelles și Christian de Duve care și-a continuat activitatea la Universitatea Rockefeller. Cu ocazia ceremoniei de decernare a Premiului, organizată în data de 12 decembrie, a ținut conferința „*Aspecte intracelulare în procesul de secreție a proteinelor*”, publicată în 1992 de Fundația Premiului Nobel. La 12 martie 1986, Președintele Ronald Reagan i-a decernat Medalia Națională pentru Știință – în biologie pentru: "*descoperiri fundamentale ('pioneering') a unei serii esențiale de structuri supercomplexe, cu înaltă organizare, prezente în toate celulele vii*".

2.5. Legătura cu țara.

În 1946 s-a căsătorit cu Irina Malaxa, fiica industriașului român Malaxa. Au avut doi copii, Georgia și Philip. Fata, Georgia Van Dusen este filolog, iar Philip este profesor de neurofiziologie la Glaveston, Texas, S.U.A. În 1970, după mai mulți de la decesul Irinei, s-a recăsătorit cu Marlyn Gist Farquar, cercetător în domeniul biologiei celulare cu care a lucrat la Universitatea Rockefeller.

Tot timpul s-a simțit legat de țară, fapt demonstrat de vizitele destul de dese pe care le-a făcut în 1965, 1969, 1971, dar și de legăturile

profesionale cu Nicolae și Maia Simionescu, ale căror destine s-au împletit cu existența Institutului de Biologie și Patologie Celulară din București, înființat în 1979 cu aportul lor. A venit și în 1975, împreună cu Marlyn Farquar. Cu această ocazie a fost primit în Academia Română, ca membru de onoare. Moartea mamei, Constanța Palade, în 1978, îl readuce pentru scurt timp în țară, dar revine un an mai târziu, în 1979, pentru a participa la Colocviul „Transportul macromoleculilor în sisteme celulare”, organizat la București, fiind însoțit atunci și de Christian De Duve, cu care a împărțit Premiul Nobel. Ultima vizită a fost făcută în 1995, cu ocazia acordării titlului de Doctor Honoris Causa de către Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași

Începând cu anul 1993, ziua de 19 noiembrie a fost declarată "Ziua cercetătorului și proiectantului din România". În anul 2008, Președintele României l-a decorat cu *Ordinul Național "Steaua României"* în grad de Colan.

S-a stins din viață miercuri 8 octombrie 2008. Avea 96 de ani.

3.Ioan Moraru

Ioan Moraru, născut la data de 8 septembrie 1927 în localitatea Dârlos, lângă Mediaș, județul Sibiu, a primit Premiul Nobel pentru Pace în 1985 ca membru al Organizației Internaționale a Medicilor pentru Prevenirea Războiului Nuclear. Absolvent al Facultății de Medicină din Cluj, a obținut titlul de doctor în medicină în 1957 și titlul de doctor docent în 1968. În perioada 1964-1966 a fost Secretar general la Ministerul Sănătății apoi, în perioada 1966-1969 Ministru adjunct. A lucrat în domeniul anatomiei patologice în laboratoarele Catedrei de anatomie patologică a Institutului de Medicină din Moscova, la secția de anatomie patologică a IML București, iar apoi la Institutul "Victor Babeș" din București. A fost copreședinte al Organizației Internaționale a Medicilor pentru Prevenirea Războiului Nuclear, împreună cu Mihail Kuzin din URSS și Bernard Lown din SUA. Deși a făcut mai multe demersuri pentru înființarea unei filiale a acestei organizații în România, a fost refuzat mereu deși activitatea profesională era de notorietate. Totuși, în 1983 a reușit să înființeze o filială în România. În plină perioadă a Războiul Rece, organizația a făcut o analiză complexă, bazată pe argumente științifice, privind consecințele unui Război nuclear, pe baza căreia, în 1985, organizația a fost distinsă cu Premiul Nobel pentru Pace. Organizația Internațională a Medicilor pentru Prevenirea Războiului Nuclear a fost înființată în 1980 și funcționează ca o federație de organizații medicale naționale, iar în 1985 erau afiliate 41 de țări și avea 135.000 de membrii. În 1985, Ioan Moraru era membru al Consiliului Director, compus din 22 de persoane.

În calitate de copreședinte al Organizației premiate a fost invitat să participe la ceremonia de decernare a Premiul, programată pentru data de 11 decembrie 1985 la Oslo. Deși inițial nu a primit aprobarea să participe la această ceremonie, a reușit, în final, să participe, fapt confirmat de fotografia făcută alături de Bernard Lown și Mihail Kuzin. Totuși, se presupune că, deoarece doar cei doi au ținut câte un cuvânt de mulțumire, Ioan Moraru a ajuns mai târziu, iar fotografia a fost făcută după ceremonie la sediul Organizației Internaționale a Medicilor pentru Prevenirea Războiului Nuclear. Deși pe site-ul organizației „Premiul Nobel „nu este menționat și numele lui Ioan Moraru alături de Bernard Lown și Mihail Kuzin, deși pe site-ul organizației IPPNW la capitolul istoric sunt menționați mulți alți fondatori, iar Ioan Moraru lipsește, fotografia expusă în casa sa din București, este un document relevant alături de altele existente încă.

4.Elise Wiesel.

Elise Wiesel, s-a născut la data 30 septembrie 1928 în Sighetul Marmăției, a primit Premiul Nobel pentru Pace în 1986. A făcut studii religioase în limba idiș și ebraică, iar la magazinul de produse alimentare pe care părinții lui îl aveau în Sighetul Marmăției vorbeau ungurește și românește. Din 1940 și-a continuat studiile gimnaziale în limba maghiară la Debrecen și Oradea. Golgota lui Elise Weisel a început în aprilie 1944 când familia sa a fost internată într-un lagăr de concentrare de unde, în 16 mai au plecat la Auschwitz-Birkenau. Mama lui Elise Wiesel, Sara și sora cea mai mică, Tipora, care avea atunci 7 ani, au fost exterminate. Elise și tatăl său, Șlomo, au fost duși la muncă în fabrica de la Auschwitz III Monowitz. La 11 aprilie 1945 a fost eliberat de armata americană. I-au trebuit mulți ani ca să-și revină psihic și material. Schimbarea radicală s-a produs la îndemnul lui François Mauriac – laureat al Premiului Nobel pentru literatură în 1952. A scris o carte de 245 de pagini în limba idiș – „Și lumea a tăcut”. A scris o variantă și în limba franceză de 127 de pagini –Noaptea - care a fost tradusă apoi în 30 de limbi. Termenul de holocaust a fost introdus de Elise Weisel.

5.Herta Müller

Herta Müller, s-a născut la data de 17 august 1953 în localitatea Nițchidorf .A urmat cursurile Universității din Timișoara, limba germană, limba și literatura română. A povestit în scrierile sale avaturile mamei sale, deportată în 1945 în Uniunea Sovietică, de unde s-a întors după cinci ani, despre avaturile tatălui său, șvab din Banat. Presiunile și interdicțiile impuse au determinat-o să emigreze în 1987 în Republica Federală Germană. În 2009 a obținut Premiul Nobel pentru Literatură, pentru „densitatea poeziei și sinceritatea prozei cu care a descris plastic universul deznădăcărilor”.

6.Cultura Recunoștinței - Concluzie

Ne place să ne mândrim cu românii care ne-au adus faimă bună în lume.

Trebuie să ne întrebăm ce am făcut pentru ei până să primească recunoașterea internațională și ce facem pentru ei noi, cei de acum.

George Emil Palade s-a format în România. A plecat în 1945, așa cum, în alte timpuri, a plecat Gogu Constantinescu, a plecat Constantin Brâncuși. Nu putea ajunge la culmile Premiului Nobel dacă rămânea aici. A păstrat legătura cu țara. Ziua cercetătorului din România, 19 noiembrie, este legată de ziua sa de naștere .Se pot face mai multe. Pot spune:avem dreptul moral să ne mândrim cu George Emil Palade laureat al Premiului Nobel.

Ioan Moraru, deși s-a format în România,deși a rămas în România, este greu de demonstrat pe baza documentelor cunoscute, contribuția lui la obținerea Premiului Nobel. Cert este că a înființat la București o filială a Organizației Internaționale a Medicilor pentru Prevenirea Războiului Nuclear, laureată a Premiului Nobel, care acum are sediul la Deva. Pot spune: vom avea dreptul să ne mândrim cu Ioan Moraru dacă unul dintre noi, dacă o organizație profesională dacă o instituție va obține documente concludente. Nici un efort nu ar fi prea mare.

Elie Wiesel, s-a născut în România. A primit Premiul Nobel pentru valențele lui dezvoltate în condiții de suferință personală.

Herta Müller, s-a născut în România și s-a format în România. A plecat din România datorită presiunilor la care a fost supusă. Eu nu pot spune ce drepturi morale avem.

Din aceste exemple, din exemplele cu ceilalți români care ar fi putut obține Premiul Nobel, pot spune că avem datoria morală să construim o Cultură a Recunoștinței care să înceapă cu Recunoașterea meritelor fiecăruia dintre noi, să continue cu Susținerea Națională și, când este cazul, cu Susținerea Internațională.

Bibliografie:

- 1.Manolea Gheorghe *Invenții și istoriile lor. Despre inventatori* Editura ALMA, Craiova, 2010
- 2.Mussski Serghei *100 Laureați ai Premiului Nobel*, EuroPress Group, București, 2008
3. xxx <http://nobelpeaceprize.org>
4. xxx <http://www.ippnw.org/history.html>
5. xxx <http://www.ippnw.org/nobel-peace-prize.html>
6. xxx <http://www.ippnw.org/affiliates-directory.html>